

Ongezouten balsem in de wonde

'X/Een oefening in verdwijnen' is een uitzonderlijk theateraal onderzoeksparcours dat geen enkele toeschouwer onveranderd achterlaat.

De trilogie *Light*, *Medium* en *Strong* gaat in het najaar op tournee. Info: www.eenoefeninginverdwijnen.be.

EVELYNE COUSSENS

De drukbezochte dijk van Oostende, waar rolschaatsende kinderen voorbijwaaien en een gevallen ijsje een miniatuurdrama is. Dit schreeuwende, lachende of beteuterde leven diende zich zelden zo vervreemdend aan als na het meemaken van *Strong*, het laatste deel van de trilogie rond sterven van Tijs Aers, Leentje Vandenbussche en Peter Ceulemans. 'X/Een oefening in verdwijnen' gaat ver voorbij aan de vluchtige theaterervaring. Het parcours kruipt onder je vel, en laat daar een zoete eenzaamheid na.

De voorstellingen *Light*, *Medium* en *Strong* zijn niet minder dan uitgeknipte brandpunten binnen een parcours dat sinds april 2011 gaande is. Het trio zocht in de literatuur, wetenschap en praktijk naar de dood, en vond die ook: in papieren sterfscènes, in de nabijheid van een stervende vrouw X, in de palliatieve zorg, aan de oevers van de Ganges en ook in

eigen lijf, toen ze betrokken raakten bij een verkeersongeval. Geregeld deelden ze hun onderzoekservaringen met het publiek – onontbeerlijke partner in hun zoektocht. De concepten *Light*, *Medium* en *Strong* werden met de grootste zorg uitgewerkt. Drie keer wordt de dood vanuit een ander standpunt benaderd, vanop een andere afstand, in ander gezelschap.

Een boeketje mikado

In *Light*, première in het Brugse kc De Werf, staat de ervaring centraal, een intiem uitgangspunt dat evenwel gedeeld wordt met een breed zaalpubliek. De monoloog van Tijs Ceulemans, vertrekkend vanuit de ervaring van het ongeval, schetst de eindeloos lang lijkende aanloop naar de dood: die drie uiterst subjectieve seconden die een boekje aan zintuiglijke en emotionele reacties oproepen. Hoe reageert een mens in het aanschijn van de dood? Verzet hij zich, of laat hij zich gelaten wegglijden? Ceulemans rijgt de soms erg persoonlijke bespiegelingen laconiek aaneen, met een juist evenwicht tussen ernst en luchtigheid. De ineengestorte toren van mikadostokjes op scène is een eenvoudige maar veelzeggende metafoor: de verschuiving van één fragiel stokje affecteert de hele stapel, en veroorzaakt tegelijkertijd een groot bewustzijn over die verbondenheid. De knal van de impact

● De voorstellingen *Light*, *Medium* en *Strong* benaderen de dood telkens vanuit een ander standpunt. © LEENTJE VANDENBUSSCHE

maakt een bruusk einde aan die bedenkingen, en aan de voorstelling. *Medium* brengt je in 'Kenniscentrum Buda': in Kortrijk staat de wetenschappelijke benadering voorop. De numerieke verhouding tussen toeschouwers en performers kantelt: de toeschouwers worden in kleine, kwetsbaarder gespreks-groepjes ingedeeld die elk een veelvoorkomende doodsoorzaak dekken. We vertrekken onder leiding van een expert naar een gespreksruimte. "Als ik maar niet bij 'kanker' zit", denk ik nog. "Het eerste symptoom van kanker is een

Het parcours kruipt onder je vel, en laat daar een zoete eenzaamheid na

grote vermoeidheid", valt mijn expert (Tina Ameel) met de deur in huis. Shit. In die 'shit' schuilt de kernvraag van *Medium*: in hoeverre wil je iets weten over de dood, over je eigen dood? Stelt dat weten je gerust, of jaagt het je nog meer angst aan? En wat met het infantiele bijgeloof dat het 'in het woord brengen' van onheil dat onheil oproept – wie van de duivel spreekt trapt op zijn staart? Mijn expert spreekt helder en beheerst over symptomen, uitzaaiingen, overlevingskansen. Toch is er met haar cleane uiteenzetting iets aan de hand: een occasionele stilte duurt een seconde te lang, haar lippen zijn te droog. Die subtiele emotionaliteit onthult de mens onder de wetenschapper, en stelt het drogbeeld van de rationele controle in vraag. Aan het eind van *Medium* wacht een symbolisch tableau, dat dat gevoel van gedeelde kwetsbaarheid versterkt. We 'weten' allemaal dat we gaan sterven. Maar hoe kijk je een persoon in de ogen in het volle besef dat hij zal sterven? Hoe verandert dat je blik op zijn fragiele lichaam, en op dat van jezelf, dat eveneens bekeken wordt?

Het crescendo in intimiteit bereikt zijn

hoogtepunt in *Strong*, een één-op-één-voorstelling waar de toeschouwer er alleen voor staat. In *Strong* verloopt je ervaring volgens de klassieke fasen van een ritueel: de voorbereiding (*intake*), de fase van de transitie, waarin je geïsoleerd raakt van de gemeenschap, jouw terugkeer in die gemeenschap als een nieuw, herboren mens – in dit geval schrijf je jezelf daar letterlijk opnieuw in in. En dan: de dijk op in Oostende, omringd door zoveel mensen die zich onbewust zijn van hun nakende dood. Door 'X/Een oefening in verdwijnen' loopt een paradoxale rode draad. De dood komt tijdens je leven steeds dichterbij, de gemeenschap rond je brokkelt steeds verder af. Uiteindelijk sterf je alleen, maar tegelijkertijd is net dat sterven hetgeen wat je opnieuw verbindt met de gemeenschap. De mikadostokjes, het ritueel in de Tacktoeren, het slotmoment aan het casino van Oostende, ze zeggen allemaal hetzelfde: hoe alleen je ook bent, velen zijn je voorgegaan, velen zullen je volgen. Zal ik dat onthouden, zal ik aan 'X' denken wanneer ik op mijn sterfbed lig? En zal dat me troosten? Zal het zoete balsem op mijn eenzaamheid zijn?